

Αρ. Φακ.: Α/Δ 8/2015, Α/Π 2434/2013

**Τοποθέτηση Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων σχετικά τη διαχείριση, εκ μέρους της
αστυνομίας, καταγγελιών για παρενοχλητική
παρακολούθηση (stalking)**

Λευκωσία, 27 Μαΐου 2015

Προϊστάμενος: Άριστος Τσιάρτας
Ερευνούσα Λειτουργός: Ζηναΐδα Ονουφρίου

I. Αντικείμενο Τοποθέτησης

1. Τον τελευταίο χρόνο, ως Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχω ασχοληθεί ενδελεχώς με το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών και των πολύπλευρων μορφών που η βία αυτή λαμβάνει. Συγκεκριμένα, έχω υποβάλει εμπειριστατωμένες θέσεις αναφορικά με την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών, της παρενοχλητικής παρακολούθησης (*stalking*) και της ανάγκης δημιουργίας ενός μηχανισμού έγκαιρης παρέμβασης σε περιπτώσεις σοβαρού κινδύνου βίας κατά των γυναικών¹. Παράλληλα το Γραφείο μου, στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος Progress έχει ξεκινήσει και συνεχίζει επιμορφωτικά σεμινάρια σε επαγγελματίες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα που ασχολούνται με ζητήματα βίας κατά των γυναικών.
2. Η παρούσα παρέμβασή μου στηρίζεται στις αρμοδιότητές μου ως Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και συγκεκριμένα δυνάμει της παραγράφου (ii), εδαφίου (δ), άρθρου 5 των περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμων του 1991 έως 2011, βάσει του οποίου ο Επίτροπος μπορεί να υποβάλλει εκθέσεις με απόψεις, εισηγήσεις και προτάσεις σε περίπτωση που, κατά τη διερεύνηση παραπόνου για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή εν γένει κατά την άσκηση των εξουσιών του, διαπιστώνει ότι υπάρχει ανάγκη για προώθηση και προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διατήρηση ή επέκταση της προστασίας τους και τήρηση θεμελιωδών αρχών από τις υπηρεσίες.
3. Έναυσμα για την Τοποθέτηση αυτή αποτέλεσε το παράπονο της κυρίας F.I. B. αναφορικά με τη διαχείριση της περιπτώσής της από την αστυνομία.
4. Συγκεκριμένα, η κυρία B. υπέβαλε με επιστολή της ημερομηνίας 5 Δεκεμβρίου 2013, παράπονο αναφορικά με την παράλειψη της Αστυνομίας να ανταποκριθεί στις συνεχείς της καταγγελίες για παρενοχλητική

¹Τοποθέτηση Επιτρόπου Διοικήσεως ως Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας εναντίον των γυναικών στην Κύπρο, Δράση 4/2012, 22 Ιανουαρίου 2013

Τοποθέτηση της Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την πρόληψη και ποινική μεταχείριση της σεξουαλικής βίας κατά γυναικών καθώς και την παροχή στήριξης στα θύματα, Δράση 9/2014, 1 Δεκεμβρίου 2014

Τοποθέτηση Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την ανάγκη ποινικοποίησης της παρενοχλητικής παρακολούθησης (*stalking*), Δράση 1/2014, 16 Απριλίου 2014

Τοποθέτηση Εθνικής Ανεξάρτητης Αρχής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την ανάγκη δημιουργίας μηχανισμού έγκαιρης και συντονισμένης διυπηρεσιακής παρέμβασης σε περιπτώσεις σοβαρού κινδύνου βίας κατά των γυναικών, Δράση 2/2015, 25 Φεβρουαρίου 2015

παρακολούθηση από τον πρώην σύντροφό της και απειλές κατά της ζωής της.

5. Η παραπονούμενη υπήρξε θύμα απόπειρας ανθρωποκτονίας, τον Σεπτέμβριο του 2013 στην Ορόκλινη, από τον πρώην σύντροφό της. Ο τελευταίος αφού τραυμάτισε σοβαρά την κυρία Β. με κυνηγετικό όπλο, έθεσε τέρμα στην ζωή του. Η κυρία Β., νοσηλεύθηκε για δύο περίπου μήνες στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρνακας σε εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση. Φέρει σοβαρά τραύματα στον ώμο και στη θωρακική κοιλότητα, η αποκατάσταση των οποίων συνεπάγεται, εκτός από φυσιοθεραπεία, και εξειδικευμένη πλαστική επέμβαση.
6. Σύμφωνα με την παραπονούμενη, η αστυνομία, παρά τις συχνές επισκέψεις της ίδιας στον αστυνομικό σταθμό της περιοχής της, δεν έλαβε αποτελεσματικά μέτρα για να την προστατεύσει από τον πρώην σύντροφό της ο οποίος την απειλούσε και παρενοχλούσε συστηματικά για διάστημα ενάμιση περίπου έτους πριν την απόπειρα ανθρωποκτονίας.
7. Οι γενικότερες μου θέσεις σχετικά με τις πολλαπλές διαστάσεις της βίας κατά των γυναικών έχουν διατυπωθεί εκτεταμένα στις προηγούμενές μου τοποθετήσεις και για το λόγο αυτό δεν θα τις επαναλάβω στην παρούσα Έκθεση. Θα ήθελα ωστόσο να τονίσω ότι η παρούσα περίπτωση αποτελεί μια τραγική περίπτωση της έκτασης και των μορφών που λαμβάνει η βία κατά των γυναικών στην Κύπρο καθώς και ένα προφανές παράδειγμα των ανεπαρειών της δράσης της αστυνομίας αναφορικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου.
8. Πέραν του αδιαμφισβήτητου θετικού αποτελέσματος που θα έχει σε νομοθετικό επίπεδο η υπογραφή, κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η οποία, ανάμεσα σ' άλλα, θα αντιμετωπίζει το ζήτημα με ένα ενιαίο και συνεκτικό τρόπο και θα οδηγήσει σε διεύρυνση του ορισμού της βίας κατά των γυναικών, καλύπτοντας τα κενά και τις αδυναμίες που σήμερα παρατηρούνται στην κυπριακή έννομη τάξη, καθώς και η ενσωμάτωση της Οδηγίας για τα θύματα εγκληματικότητας και η εισαγωγή ποινικού πλαισίου για την παρενόχληση και την παρενοχλητική παρακολούθηση, θεωρώ ως ζωτικής σημασίας τη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου που να δίνει σαφείς και ξεκάθαρες οδηγίες στα μέλη της αστυνομίας σχετικά με περιστατικά βίας κατά των γυναικών ακόμα και όταν αυτές δεν επιθυμούν να προβούν σε γραπτή καταγγελία.
9. Στην πρόσφατη μου Τοποθέτηση σχετικά με την ανάγκη δημιουργίας μηχανισμού έγκαιρης και συντονισμένης διυπηρεσιακής παρέμβασης σε περιπτώσεις σοβαρού κινδύνου βίας κατά γυναικών, είχα εισηγηθεί τη δημιουργία ενός μηχανισμού, στη βάση καλών πρακτικών άλλων χωρών², ο

² Στην εν λόγω Τοποθέτησή μου γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στους μηχανισμούς αξιολόγησης του κινδύνου θυματοποίησης ή επαναθυματοποίησης που έχουν εφαρμόσει το Ηνωμένο Βασίλειο (MARAC -Multi-Agency Risk Assessment Conference) και η Νορβηγία (SARA -Spousal Assault Risk

οποίος θα εστιάζει στην έγκαιρη, συντονισμένη και διϋπηρεσιακή επικοινωνία για εξατομικευμένη αναγνώριση του κινδύνου, αξιολόγηση της σοβαρότητάς του και λήψη των αναγκαίων σε κάθε χωριστή περίπτωση μέτρων. Στα πλαίσια ενός τέτοιου ολοκληρωμένου μηχανισμού θα διασφαλίζεται η άμεση επικοινωνία εξειδικευμένων εκπροσώπων κρατικών υπηρεσιών, δικωκτικών αρχών, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ή και των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, που θα ανταλλάζουν τις πληροφορίες ή γνώσεις που έχουν για την κάθε περίπτωση βίας ή απειλούμενης βίας, ώστε να σχηματίζεται συνολική εικόνα της κατάστασης και να αναζητούνται όσο το δυνατόν πιο γρήγορα αποτελεσματικές λύσεις που ανταποκρίνονται στις εκάστοτε ιδιαιτερότητες.

10. Κατά τη συνάντησή μου με τον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, στις 28 Απριλίου 2015, αναφορικά με το ευρύτερο ζήτημα της βίας κατά των γυναικών, είχε εκφραστεί η θετική διάθεση του Υπουργείου για κατάρτιση ενός Σχεδίου Πολιτικής που θα προνοεί για τη δημιουργία ενός πλαισίου διϋπηρεσιακής επικοινωνίας και συντονισμένης δράσης για αναγνώριση του κινδύνου, αξιολόγηση της σοβαρότητάς του και λήψη των απαραίτητων μέτρων για τη διαχείρισή του, στα πλαίσια και των προαναφερθέντων εισηγήσεών μου. Η παρούσα Τοποθέτηση, με αφορμή και το υποβληθέν παράπονο, εστιάζει στις αρχές που πρέπει να διέπουν την αστυνομική δράση σε περιστατικά βίας κατά των γυναικών γενικότερα και παρενοχλητικής παρακολούθησης (*stalking*) ειδικότερα.

II. Διερεύνηση παραπόνου

11. Στα πλαίσια της διερεύνησης του παραπόνου, Λειτουργοί του Γραφείου μου επισκέφθηκαν το Δεκέμβριο του 2013 την παραπονούμενη στην οικία της. Σύμφωνα με την παραπονούμενη αλλά και τη φίλη και συγκάτοικό της, F.E. R., τον τελευταίο 1,5 χρόνο πριν την απόπειρα κατά της ζωής της δεχόταν συνεχείς απειλές και παρενόχληση από τον αποβιώσαντα πρώην σύντροφό της, λόγω της απόφασής της να διακόψει τη σχέση τους. Για πέντε ολόκληρους μήνες, ο Χ. Ρ. είχε εγκατασταθεί στο κλιμακοστάσιο της πολυκατοικίας στην οποία διέμεναν οι δύο γυναίκες. Σε αυτό το διάστημα του 1,5 έτους, η κυρία Β. ανέφερε ότι επισκέφθηκε επανειλημμένως (τουλάχιστον επτά φορές) τον αστυνομικό σταθμό Ορόκλινης και Λάρνακας, ζητώντας να καταγγείλει τις απειλές κατά της ζωής της. Η κυρία Β. ισχυρίστηκε ότι οι επί καθήκοντι αστυνομικοί αρνούνταν να λάβουν την κατάθεσή της, αντιμετώπισαν το ζήτημα με σκωπτική διάθεση ενώ την ειρωνεύτηκαν όταν ζήτησε να δει κάποιον ανώτερο υπεύθυνο. Όταν μάλιστα τους ανέφερε ότι έχει καταγεγραμμένες κλήσεις και μηνύματα στο κινητό της τα οποία αποδεικνύουν τις απειλές, οι αστυνομικοί της ανέφεραν ότι τα στοιχεία αυτά «δεν περνούν». Η παραπονούμενη δήλωσε στους Λειτουργούς του Γραφείου μου που την επισκέφθηκαν, ότι μια μόνο φορά

δέχτηκαν να λάβουν κατάθεσή της και αυτό λίγες μέρες πριν από την απόπειρα κατά της ζωής της. Παράλληλα, σημείωσε ότι αστυνομικοί επισκέφθηκαν την οικία της όταν ο Χ. Ρ. είχε ρίξει ντομάτες και αυγά στο αυτοκίνητό της, αλλά η λήψη της κατάθεσής της δεν ολοκληρώθηκε καθώς οι αστυνομικοί έπρεπε να αποχωρήσουν για να χειριστούν κάποιο επείγον περιστατικό.

12. Θεωρώντας εξαιρετικά σοβαρούς τους ισχυρισμούς της παραπονούμενης, της οποίας η κατάσταση της υγείας εξακολουθούσε να είναι τόσο σοβαρή ώστε να μην μπορεί να εργαστεί, ζήτησα, με επιστολή μου ημερομηνίας 6 Δεκεμβρίου 2013 τις θέσεις του Αρχηγού της Αστυνομίας. Παράλληλα, απέστειλα σχετική επιστολή στο Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Υγείας, με την παράκληση να δοθεί η δέουσα προσοχή και φροντίδα στην κυρία Β., η οποία δεν έτυχε καμίας ψυχολογικής υποστήριξης μετά το τραυματικό αυτό περιστατικό. Υπογράμμισα επίσης ότι σε περίπτωση που η αποκατάσταση των τραυμάτων της δεν μπορεί να γίνει από δημόσιο νοσηλευτήριο στην Κύπρο, χρειάζεται να γίνουν όλες οι δέουσες ενέργειες ώστε η αναγκαία επέμβαση να γίνει σε ιδιωτικό νοσηλευτήριο ή στο εξωτερικό.
13. Στις 31 Δεκεμβρίου 2013 έλαβα την απάντηση του Αρχηγού της Αστυνομίας. Στην επιστολή επισυνάπτεται σημείωμα του Αν. Αστυνομικού Διευθυντή Λάρνακας, ο οποίος απέρριψε τους ισχυρισμούς της παραπονούμενης για παράλειψη των αστυνομικών του Σταθμού Ορόκλινης να ανταποκριθούν στις καταγγελίες της παραπονούμενης, αναφέροντας ειδικότερα τα ακόλουθα:
 - Η κυρία Β., γύρω στα μεσάνυχτα της 30^{ης} Ιουνίου 2013 επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τον Αστυνομικό Σταθμό Ορόκλινης, καταγγέλλοντας ότι ο πρώην σύντροφός της Χ.Ρ., την ακολουθεί. Η παραπονούμενη εξέφρασε το φόβο της για τη συμπεριφορά αυτή καθώς ο πρώην σύντροφός της την απειλούσε συστηματικά ότι θα χρησιμοποιήσει βία εναντίον της
 - Μέλη του Α.Σ. Ορόκλινης επισκέφθηκαν την παραπονούμενη και της ζήτησαν να προβεί σε γραπτή κατάθεση. Την ίδια μέρα ο Ανώτερος Αστυνομικός Σ. Χ'Χριστοφή, πρώην Α.Δ.Ε. Λάρνακας τηλεφώνησε στο Σταθμό ρωτώντας για το περιστατικό. Η παραπονούμενη ανέφερε τόσο στους αστυνομικούς που την επισκέφθηκαν όσο και σε κλήση ανοιχτής ακρόασης των αστυνομικών του Σταθμού ότι θα επισκεπτόταν το σταθμό την 1 Ιουλίου 2013 για να προβεί σε γραπτή κατάθεση. Σύμφωνα με τον Αν. Αστ. Διευθυντή Λάρνακας η κυρία Β. δεν προχώρησε σε γραπτή κατάθεση
 - Στις 12 Ιουλίου 2013 η παραπονούμενη κατήγγειλε στον Α. Σ. Ορόκλινης ότι ο Χ. Ρ. συνέχιζε να την παρενοχλεί με διάφορους τρόπους (αποστολή επιστολών, τηλεφωνικές κλήσεις στη μητέρα της, παρακολούθηση με το αυτοκίνητό του) και ότι επιθυμούσε να του γίνει παρατήρηση, στην οποία και προέβη αστυνομικός του Τμήματος Μικροπαραβάσεων Λάρνακας.

- Στις 26 Ιουλίου 2013, η παραπονούμενη, η φίλη της F. E. R. και ο Ανώτερος Αστυνόμος Σ. Χ'Χριστοφή, προσήλθαν στον Σταθμό της Ορόκλινης καταγγέλλοντας ότι ο Χ. Ρ. την εξύβρισε έξω από το σπίτι της. Η ίδια αρχικά δεν ήθελε να προβεί σε γραπτή κατάθεση αλλά κατόπιν σχετικής προτροπής του Υπεύθυνου του Σταθμού δέχθηκε να προχωρήσει σε γραπτή καταγγελία και εναντίον του Ρ. σχηματίστηκε φάκελος για το αδίκημα της δημόσιας εξύβρισης
- Στις 6 Σεπτεμβρίου 2013, η κυρία Β. τηλεφώνησε στο Σταθμό Ορόκλινης αναφέροντας ότι, κατά τη διάρκεια της νύχτας, άγνωστος πέταξε ντομάτες στο αυτοκίνητό της, εκφράζοντας υποψίες για τον Χ. Ρ. Στο μέρος μετέβησαν δύο αστυνομικοί του Σταθμού Ορόκλινης και ένας λοχίας του ΤΑΕ Λάρνακας ο οποίος φωτογράφησε τη σκηνή. Κατά τη διάρκεια λήψης κατάθεσης από την παραπονούμενη, λήφθηκε πληροφορία ότι σε εστιατόριο της περιοχής βρίσκονταν άτομα ύποπτα για ποινικό αδίκημα και επειδή στον Σταθμό Ορόκλινης βρισκόταν μόνο ένας αστυνομικός, τα δύο μέλη διέκοψαν την κατάθεση για να τη συνεχίσουν σε μεταγενέστερη ώρα. Η κυρία Β. ανέφερε ότι επειδή θα μετέβαινε στην εργασία της, δεν θα μπορούσε την ίδια μέρα να συνεχίσει την κατάθεση και για αυτό η λήψη της κατάθεσης θα συνεχιζόταν άλλη μέρα
- Στις 8 Σεπτεμβρίου 2013 και χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η κατάθεση για το ανωτέρω περιστατικό, ο Χ. Ρ. πρόεβη σε απόπειρα ανθρωποκτονίας εναντίον της και στη συνέχεια αυτοκτόνησε.
- Μέλη του Α. Σ. Ορόκλινης προέβαιναν σε συχνούς περιπολικούς ελέγχους στην περιοχή που διέμενε η παραπονούμενη, όπως είχε ζητήσει η ίδια.

14. Στις 10 Ιουνίου 2014 έλαβα την απάντηση της Αν. Διευθύντριας του Υπουργείου Υγείας η οποία με πληροφόρησε ότι η κυρία Β. μετά από την απόπειρα ανθρωποκτονίας εναντίον της, προσκομίστηκε αρχικά στις Πρώτες Βοήθειες του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας και στη συνέχεια νοσηλεύθηκε στο θάλαμο εντατικής παρακολούθησης και στον αγγειοθωρακοχειρουργικό θάλαμο του ίδιου νοσοκομείου. Κατά τη διάρκεια της νοσηλείας της δεν κλήθηκε ψυχίατρος ή ψυχολόγος για να αξιολογήσει τη ψυχολογική της κατάσταση. Καταλήγοντας, η Αν. Γ.Δ. του Υπουργείου Υγείας σημειώνει ότι η παραπονούμενη «δεν έχει ζητήσει οποιαδήποτε βοήθεια από τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας μέχρι σήμερα» και ότι εάν το επιθυμεί «μπορεί να απευθυνθεί σε οποιαδήποτε δομή των Υπηρεσιών στην οποία παρακολουθούνται εξωτερικοί ασθενείς».

III. Έρευνα Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) σχετικά με τη βία κατά των γυναικών (2014)

15. Η εν λόγω έρευνα έγινε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και σε αυτήν συμμετείχαν 42, 000 γυναίκες, οι οποίες απάντησαν σε ερωτήσεις αναφορικά με τις εμπειρίες τους σε περιστατικά έμφυλης βίας.

16. Τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι η βία κατά των γυναικών συνιστά μια εκτεταμένη, αλλά, σε μεγάλο βαθμό, ανεπαρκώς καταγγελλόμενη παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην ΕΕ. Η έκταση του φαινομένου σωματικής και σεξουαλικής βίας την οποία υφίστανται οι γυναίκες στην ΕΕ απαιτεί την επανεξέταση των σχετικών πολιτικών. Περίπου 8 % των γυναικών έχουν βιώσει σωματική και/ή σεξουαλική βία κατά τους δώδεκα μήνες που προηγήθηκαν της συνέντευξης για την έρευνα και μία στις τρεις γυναίκες έχει πέσει θύμα κάποιας μορφής σωματικής και/ή σεξουαλικής βίας από την ηλικία των 15 ετών και άνω.
17. Στην έρευνα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη ψυχολογική βία που προέρχεται από στενό σύντροφο καθώς και στην παρενοχλητική παρακολούθηση. Οι δύο αυτές μορφές βίας είναι ακριβώς αυτές που ασκήθηκαν στην κυρία Brinduse και για το λόγο αυτό θεωρώ σημαντικό να κάνω ειδική αναφορά.
18. Η ψυχολογική βία από συντρόφους αποτελεί διαδεδομένο φαινόμενο και οι επιπτώσεις της πρέπει να αναγνωριστούν. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι δύο στις πέντε γυναίκες (43%) έχουν βιώσει κάποια μορφή ψυχολογικής βίας από έναν τέως ή νυν σύντροφο: 25% έχουν υποστεί μείωση της προσωπικότητάς τους ή κατ' ιδίαν εξευτελισμό από σύντροφο, 14% έχουν δεχθεί απειλές χρήσης σωματικής βίας, ενώ στο 5% των περιπτώσεων τους απαγόρευσαν την έξοδο από το σπίτι, πήραν τα κλειδιά του αυτοκινήτου ή τις κλείδωσαν στο σπίτι.
19. Το FRA τονίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να αναγνωρίσουν ότι οι πολλαπλές και επαναλαμβανόμενες μορφές ψυχολογικής βίας από στενούς συντρόφους υπονομεύουν την αυτονομία μιας γυναίκας, δηλαδή ότι της στερούν, ουσιαστικά, μια αυτόνομη προσωπική και οικογενειακή ζωή.
20. Σε σχέση με το stalking, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι μία στις πέντε γυναίκες έχει βιώσει κάποια μορφή παρενοχλητικής παρακολούθησης από την ηλικία των 15 ετών και άνω, με το 5 % να την έχει βιώσει κατά τους 12 μήνες που προηγήθηκαν της έρευνας. Ωστόσο, τρεις στις τέσσερις υποθέσεις παρενοχλητικής παρακολούθησης που αναφέρθηκαν στην έρευνα δεν καταγγέθηκαν στην αστυνομία. Το FRA υπογραμμίζει ότι στις χώρες όπου η παρενοχλητική παρακολούθηση αναγνωρίζεται νομικά, οι γυναίκες πρέπει να ενθαρρύνονται να καταγγέλλουν τα σχετικά περιστατικά. Παράλληλα, η χρήση και η αποτελεσματικότητα των νομοθετικών διατάξεων που αφορούν την παρενοχλητική παρακολούθηση πρέπει να επανεξετάζονται σε εθνικό επίπεδο. Πρέπει, τέλος, να υπάρξει προτροπή προς τα κράτη μέλη της ΕΕ τα οποία δεν διαθέτουν ολοκληρωμένη νομοθεσία για την παρενοχλητική παρακολούθηση προκειμένου να προχωρήσουν στη θέσπιση σχετικής νομοθεσίας που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των θυμάτων.

21. Με βάση τα ευρήματα αυτά το FRA τόνισε ότι τα θύματα παρενοχλητικής παρακολούθησης πρέπει να απολαύουν επαρκούς προστασίας από το κράτος, αντίστοιχης με αυτή που έχει αναπτυχθεί για την αντιμετώπιση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Δεδομένου ότι μία στις δέκα γυναίκες έχει πέσει θύμα παρενοχλητικής παρακολούθησης από τέως σύντροφο, ο Οργανισμός επισήμανε την ανάγκη οι σχετικές υπηρεσίες υποστήριξης να είναι ενημερωμένες για το φαινόμενο αυτό μετά από μια σχέση, ώστε να μην αγνοούν αυτές τις πραγματικότητες.
22. Σημειώνεται ότι η Κύπρος δεν έχει ακόμα εισαγάγει νομοθεσία βάση της οποίας να διώκεται ποινικά η πρακτική της παρενοχλητικής παρακολούθησης. Εκτεταμένη αναφορά στο stalking, στις διαστάσεις που λαμβάνει στην Κύπρο και στην αναγκαιότητα εισαγωγής ειδικού αδικήματος έχει γίνει σε σχετική μου Έκθεση ως Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

IV. Η σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

23. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), είναι η πλέον συνεκτική και ολοκληρωμένη διεθνής σύμβαση για το θέμα της βίας κατά των γυναικών και καθιστά ρητώς νομικά δεσμευτική την υποχρέωση των κρατών που την υπογράφουν για αντιμετώπιση του προβλήματος. Η Σύμβαση δεν έχει μέχρι τώρα υπογραφεί από την Κυπριακή Δημοκρατία.
24. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, ως βία κατά των γυναικών νοούνται όλες οι πράξεις βίας με βάση το φύλο από τις οποίες προκύπτουν ή είναι πιθανό να οδηγήσουν στη σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρξης της ελευθερίας, είτε αυτό συμβαίνει στη δημόσια ή στην ιδιωτική ζωή. Ως ενδοοικογενειακή βία ορίζονται οι ως άνω πράξεις που συμβαίνουν μέσα στην οικογένεια ή στο σπίτι ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, άσχετα εάν ο αυτουργός μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα.
25. Ανάμεσα στις μορφές βίας που αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση ως βία κατά των γυναικών είναι και η παρενοχλητική παρακολούθηση. Ο ορισμός της επίμονης παρακολούθησης, όπως αυτός αναλύεται στην Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης, περιλαμβάνει κάθε επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά με απειλητικό χαρακτήρα εναντίον ενός συγκεκριμένου προσώπου που έχει ως συνέπεια τη δημιουργία συναισθήματος φόβου. Η απειλητική συμπεριφορά μπορεί να σημαίνει ότι κάποιο πρόσωπο κατ' επανάληψη ακολουθεί ένα άλλο, εμπλέκεται σε ανεπιθύμητες επικοινωνίες μαζί του ή το αφήνει να ξέρει ότι βρίσκεται συνεχώς υπό παρατήρηση.

26. Για να εμπίπτει μια ενέργεια στο πεδίο αυτής της πρόνοιας χρειάζεται να διαπράττεται με πρόθεση και να έχει ως στόχο να ενσταλάξει στο θύμα συναίσθημα φόβου. Αυτή η πρόνοια αναφέρεται σε ένα πλέγμα συμπεριφοράς που αποτελείται από επαναλαμβανόμενα σημαντικά περιστατικά τα οποία μπορεί να μη στοχοποιούν μόνο το θύμα αλλά και πρόσωπα συνδεδεμένα με αυτό.
27. Στην Επεξηγηματική Έκθεση επίσης σημειώνεται ότι πέραν των ποινικών μέτρων, τα κράτη μέλη μπορούν, τόσο για την περίπτωση της άσκησης ψυχολογικής βίας (η οποία στη Σύμβαση ορίζεται ως η σκόπιμη ενέργεια πρόκλησης σοβαρής φθοράς στην ψυχολογική ακεραιότητα ενός ατόμου μέσω εξαναγκασμού ή απειλών) όσο και για το αδίκημα της παρενοχλητικής παρακολούθησης, να προβλέπουν μη ποινικές κυρώσεις, υπό τον όρο ότι αυτές είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Στα πλαίσια αυτά, η δυνατότητα έκδοσης περιοριστικού διατάγματος μπορεί να θεωρηθεί ως μη ποινική κύρωση.

V. Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2012/29/ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας

28. Η Οδηγία αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι τα θύματα της εγκληματικότητας αφού έχουν λάβει την απαραίτητη πληροφόρηση, στήριξη και προστασία χωρίς διακρίσεις και σε εξατομικευμένη βάση, είναι σε θέση να συμμετέχουν στην ποινική διαδικασία.
29. Η οδηγία της ΕΕ για τα θύματα της εγκληματικότητας αφορά μεν όλα τα θύματα, αλλά κάνει ειδικότερη αναφορά λόγο στα θύματα βίας λόγω φύλου, καθώς και άλλα ευάλωτα θύματα με παράλληλη αναφορά στο ενδεχόμενο πολλαπλής ευαλωτότητας, όπως οι γυναίκες με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Παρέχει μια βάση για την ανάπτυξη στοχευμένων μέτρων καταπολέμησης της βίας, σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να καλύπτονται οι ανάγκες των γυναικών που έχουν υποστεί βία, τόσο σε επίπεδο υποστήριξης θυμάτων όσο και ως προς τις παρεμβάσεις της ποινικής δικαιοσύνης.
30. Στο Κεφάλαιο 4 της Οδηγίας οι γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας αναγνωρίζεται ως θύματα με ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για την προστασία τους από επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση και εκφοβισμό καθώς και από τους κινδύνους ψυχικής, συναισθηματικής ή ψυχολογικής βλάβης και προστασίας της αξιοπρέπειάς τους κατά τη διάρκεια της εξέτασης ή της κατάθεσής τους. Προβλέπεται ειδικότερα ότι η εξέταση των θυμάτων πρέπει να γίνεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, οι εξετάσεις πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο δυνατόν ενώ υπογραμμίζεται ότι θα πρέπει να γίνεται

εξατομικευμένη αξιολόγηση των ιδιαίτερων αναγκών προστασίας των θυμάτων με την παροχή της δυνατότητας να εξετάζονται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους από εκπαιδευμένους επαγγελματίες, του ιδίου φύλου (εάν το επιθυμούν).

VI. Το εθνικό νομικό πλαίσιο

31. Στην κυπριακή έννομη τάξη, δεν υπάρχει ολοκληρωμένο ενιαίο και συνεκτικό νομικό πλαίσιο προστασίας των γυναικών από κάθε μορφής βίας που ασκείται εναντίον τους, συμπεριλαμβανομένης της παρενόχλησης (harassment) ή της παρενοχλητικής παρακολούθησης (stalking) από άγνωστα πρόσωπα ή από πρώην συντρόφους.
32. Η νομοθεσία η οποία τέμνεται με τα θέματα αυτά είναι ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος, ο οποίος ωστόσο, αφενός, είναι ουδέτερος ως προς το φύλο και, αφετέρου, δεν καλύπτει όλες τις μορφές και εκδηλώσεις βίας που μπορούν να εκδηλωθούν εναντίον μιας γυναίκας στα πλαίσια μιας συντροφικής σχέσης. Ως προς το τελευταίο, ειδικότερα, βάσει των ορισμών που περιλαμβάνονται στο Νόμο, ως βία θεωρείται «οποιαδήποτε πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του», ενώ «μέλος της οικογένειας» σημαίνει, άντρα και γυναίκα που έχουν συνάψει νόμιμο γάμο, ανεξάρτητα αν ο γάμος υφίσταται ή όχι, ή συζούν ή συζούσαν ως αντρόγυνο, γονείς των προσώπων αυτών, παιδιά ή εγγόνια όλων των πιο πάνω, καθώς και κάθε πρόσωπο που διαμένει μαζί τους.
33. Έπεται ότι, περιπτώσεις στις οποίες ασκείται εκφοβισμός ή ψυχολογική βία εναντίον ενός προσώπου, χωρίς να προκαλείται «βλάβη» δεν θεωρείται βία. Ούτε θεωρείται ενδοοικογενειακή βία η βία η οποία εκδηλώνεται μεν σε συντροφικές σχέσεις, πλην όμως απουσιάζει το στοιχείο της συγκατοίκησης ή της πρώην συγκατοίκησης.
34. Παράλληλα, βάσει του πιο πάνω Νόμου, ποινικοποιείται ο εκφοβισμός ή η παρενόχληση θύματος βίας ή μάρτυρα σε υπόθεση βίας ή συγγενικού του προσώπου μόνο εφόσον ο δράστης είναι ήδη κατηγορούμενος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας, ενώ όπως έχω ήδη αναλύσει σε προηγούμενη Τοποθέτησή μου, σε σχέση με την ανάγκη ποινικοποίησης της παρενοχλητικής παρακολούθησης (stalking), η εθνική έννομη τάξη δεν αναγνωρίζει και, κατ' επέκταση, ούτε αντιμετωπίζει ποινικά συμπεριφορές που εμπίπτουν στον ορισμό της παρενοχλητικής παρακολούθησης.

35. Στο επίπεδο, τέλος, του κοινού ποινικού δικαίου, αυτό που μπορεί να διωχθεί είναι μεμονωμένες ενέργειες, οι οποίες μπορεί να συνδέονται με την παρενοχλητική παρακολούθηση και να συνιστούν ξεχωριστά ποινικά αδικήματα, όπως είναι π.χ. τα αδικήματα της απειλής με βία ή άλλη παράνομη πράξη (άρθρο 91Α), της άσεμνης πράξης (άρθρο 176), της ανήθικης προβολής (άρθρο 177), της ακατάστατης ζωής, υπό την έννοια της παρενόχλησης φορτικά για ανήθικους σκοπούς σε δημόσιο χώρο (άρθρο 188), της αλητείας και περιπλάνησης, υπό την έννοια προσώπου που βρίσκεται περιπλανώμενο κοντά σε υποστατικό σε χρόνο και υπό περιστάσεις ώστε να συμπεραίνεται ότι η παρουσία του εκεί οφείλεται σε παράνομο σκοπό (άρθρο 189) ή της κακόβουλης βλάβης σε περιουσία (άρθρο 324).

VII. Διαπιστώσεις

36. Στις ευρύτερές μου τοποθετήσεις για το ζήτημα της έμφυλης βίας έχω υπογραμμίσει ότι έρευνες που έγιναν τόσο στην Κύπρο, όσο και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο καταδεικνύουν ότι η βία έχει φύλο αφού πλήττει κατά συντριπτική πλειοψηφία τις γυναίκες. Παρά τη διαπίστωση αυτή, η διάσταση της κατάστασης συχνά υποτιμάται και συσκοτίζεται λόγω των αθέατων εκφάνσεων των συμπεριφορών βίας στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, της δυσκολίας των θυμάτων να καταγγείλουν τους δράστες λόγω του φόβου επαναθυματοποίησης αλλά και της αδυναμίας των εμπλεκόμενων αρχών να εντοπίσουν και να αντιμετωπίσουν τη βία κατά των γυναικών. Οι θεσμικές ανεπάρκειες και οι πρακτικές δυσκολίες συνεπάγονται την αναπαραγωγή και κορύφωση περιστατικών έμφυλης βίας.

33. Στην περίπτωση που αποτέλεσε το έναυσμα της παρούσας Τοποθέτησης, φαίνεται ότι τα μέλη της αστυνομίας δεν αξιολόγησαν επαρκώς τον κίνδυνο που διέτρεχε η παραπονούμενη, παραλείποντας κατά συνέπεια να λάβουν ουσιαστικά μέτρα για την προστασία και ασφάλειά της ενώ δεν έκαναν κανένα συσχετισμό με την υφιστάμενη νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία, παρά τις προαναφερόμενες ανεπάρκειές της.

37. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) έχει αναγνωρίσει την ευθύνη του κράτους να προστατεύσει τη φυσική και ψυχολογική ακεραιότητα ενός προσώπου από ενέργειες άλλων προσώπων και ειδικότερα την περίπτωση των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας³.

38. Ειδικότερα, στην υπόθεση Opuz v. Turkey⁴, μία από τις πλέον κομβικές υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, το ΕΔΑΔ έθεσε ένα minimum όρων θεσμικού και διοικητικού επιπέδου, η εφαρμογή των οποίων θα μπορούσε

³ Hajduova v. Slovakia, Αρ. Αίτησης 2660/2003, 30 Νοεμβρίου 2010

⁴ Opuz v. Turkey, Αρ. Αίτησης 33401/02, 9 Ιουνίου 2009

να προστατεύσει τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ακόμα και όταν αυτά δεν έχουν υποβάλει ή έχουν αποσύρει τις έγγραφές τους καταγγελίες.

39. Στην υπόθεση αυτή το ΕΔΑΔ, εφαρμόζοντας τη θεωρία της τριτενέργειας, τόνισε ότι το κράτος έχει την υποχρέωση για λήψη θετικών μέτρων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε νομοθετικό επίπεδο με ταυτόχρονη και αποτελεσματική εφαρμογή αυτών από τις διοικητικές και δικαστικές αρχές. Σε αυτά τα πλαίσια, το τουρκικό κράτος καταδικάστηκε για τη μη ένδειξη επιμέλειας αλλά και για την μη εγκαθίδρυση πνεύματος κρατικής βούλησης, όσον αφορά την αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, αποκτώντας έτσι κρατική ευθύνη για τα περιστατικά της υπόθεσης που συνίσταντο σε συστηματική βία κατά της προσφεύγουσας από το σύζυγό της και σε σωματική βλάβη και εν τέλη ανθρωποκτονία της μητέρας της⁵.
40. Στην καινοτόμα αυτή υπόθεση, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, στα πλαίσια της υποχρέωσης εφαρμογής της ΕΣΔΑ θα πρέπει να επιδιώξουν την πρόληψη και καταστολή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας μέσω της τροποποίησης της νομοθεσίας, με αυστηρότερες ποινές αλλά και αποτελεσματικότερες παρεμβάσεις όσον αφορά τις δικαστικές και αστυνομικές αρχές.
41. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η εκτεταμένη αναφορά του ΕΔΑΔ στο ζήτημα των διακρίσεων και της βίας κατά των γυναικών και ειδικότερα η διατύπωση της θέσης ότι η αποτυχία του κράτους να προστατεύσει τις γυναίκες από την ενδοοικογενειακή βία παραβιάζει το δικαίωμα σε ίση προστασία ακόμα και αν αυτή η αποτυχία δεν έγινε με πρόθεση. Εφόσον έχει διαπιστωθεί ότι τέτοιου είδους βίας επηρεάζει κατά βάση τις γυναίκες, η αδράνεια του ποινικού συστήματος θεμελιώνει παραβίαση της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου.
42. Οι γυναίκες θύματα βίας πρέπει να αντιμετωπίζονται μέσα από μια προσέγγιση που αναγνωρίζει τα δικαιώματά τους ως θύματα εγκληματικότητας όσο και τα ευρύτερα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν σημειωθεί θετικές εξελίξεις σε ορισμένα κράτη μέλη τα οποία αναγνωρίζουν την «ενδοοικογενειακή» βία ή τη βία «από στενό σύντροφο» όχι ως ζητήματα ιδιωτικής φύσεως αλλά ως ζητήματα που χρήζουν κρατικής παρέμβασης. Ωστόσο, το κυπριακό θεσμικό πλαίσιο παραμένει στο σύνολό του ουδέτερο ως προς το φύλο και άρα ανεπαρκές να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά φαινόμενα βίας κατά των γυναικών, εξαντλώντας τις όποιες παρεμβάσεις στα πλαίσια της ανάγκης διαφύλαξης της οικογενειακής ενότητας.

⁵ «Ενδοοικογενειακή Βία και Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η απόφαση *Oruz κατά Τουρκίας*», Τζιβάρας Π. Ιωάννης, Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών, Κείμενο Εργασίας 4/2012

43. Τα δε χαμηλά ποσοστά καταγγελιών βίας από γυναίκες στην Κύπρο δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να ερμηνευθούν ως αντιπροσωπευτικά των πραγματικών περιστατικών βίας καθώς έχει καταδειχθεί ότι η πλειοψηφία των θυμάτων φοβούνται και διστάζουν να προχωρήσουν σε γραπτή καταγγελία.
44. Έχω επίσης επανειλημμένως τονίσει ότι οι γυναίκες που υπήρξαν θύματα βίας λόγω φύλου χρειάζονται ειδική υποστήριξη και προστασία λόγω του υψηλού κινδύνου που συνεπάγεται τόσο η πρωτογενής βία που τους ασκείται, όσο και το ενδεχόμενο δευτερογενούς και επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης. Ειδικές προβλέψεις για το σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου και περιεκτικού πλαισίου, πολιτικών και μέτρων προστασίας και στήριξης των θυμάτων έμφυλης βίας περιλαμβάνονται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, την οποία η Κύπρος έχει δεσμευθεί ότι θα υπογράψει και θα κυρώσει. Πρόσθετες προβλέψεις που αποσκοπούν, ειδικότερα, στο να εξασφαλίσουν ότι τα θύματα εγκληματικότητας τυγχάνουν πληροφόρησης, υποστήριξης και προστασίας και είναι ικανά να συμμετέχουν στην ποινική διαδικασία εμπεριέχονται στην Οδηγία 2012/29, με την οποία τα κράτη μέλη της Ε.Ε. οφείλουν να συμμορφωθούν μέχρι το Νοέμβριο του τρέχοντος έτους.

VIII. ΕΙΣΗΓΗΣΗ-ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΕ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ

45. Η παρενοχλητική παρακολούθηση (stalking) αποτελεί ένα σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα. Η συμπεριφορά αυτή, η οποία παρεμβαίνει με ιδιαίτερα βίαιο τρόπο στον πυρήνα της ιδιωτικής ζωής των ατόμων περιλαμβάνει μια σειρά από επίμονες, διαρκείς και ανεπιθύμητες ενέργειες και συμπεριφορές παρενόχλησης που εκφοβίζουν ή παρενοχλούν το θύμα ή το στενό οικογενειακό/φιλικό περίγυρο. Οι γυναίκες θεωρούνται ως περισσότερο ευάλωτες σε αυτή την συμπεριφορά καθώς βιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό τον κίνδυνο και την απειλή από ότι οι άνδρες, ενώ συχνότερες είναι οι περιπτώσεις που θύμα και δράστης συνδέονται με προηγούμενη ερωτική ή συζυγική σχέση⁶.
46. Πέραν του αρνητικού αντίκτυπου του stalking στην κοινωνικοοικονομική ζωή του θύματος (αλλαγή τόπου κατοικίας, εργασίας, αποφυγή κοινωνικών συναναστροφών κ.α), έντονο είναι και το ψυχολογικό κόστος της συνεχούς παρενόχλησης σε σημείο που πολλές φορές να εκδηλώνεται με σωματικά συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους. Για το λόγο αυτό η διαρκής και

⁶ Μαρία Γαλανού, Επίμονη και διαρκής διατάραξη της ιδιωτικής ζωής (stalking): μια συμπεριφορά στα όρια του ποινικού δικαίου, σ. 10-11

επίμονη παρενοχλητική παρακολούθηση έχει χαρακτηριστεί ως «βιασμός χωρίς συνουσία» (rape without sex)⁷.

47. Ο ρόλος της αστυνομίας στην αντιμετώπιση του stalking είναι καίριος καθώς τα μέλη της αστυνομίας έρχονται πρώτα, συνήθως, σε επαφή με τα θύματα και είναι επιφορτισμένα με το καθήκον της διαφύλαξης της ασφάλειας του κάθε ανθρώπου. Δυστυχώς η γυναίκα, θύμα βίας τις περισσότερες περιπτώσεις αγνοεί τα δικαιώματά της αλλά και όταν τα γνωρίζει δύσκολα τα διεκδικεί. Αυτό οφείλεται σε διάφορους λόγους όπως σε αισθήματα αυτοενοχοποίησης ή στο φόβο επαναθυματοποίησης.
48. Για αυτούς τους λόγους η αστυνομική δράση θα πρέπει να εστιάζει στην ανίχνευση, σε ένα πρώιμο στάδιο για την αξιολόγηση της επικινδυνότητας της εκάστοτε παρενοχλητικής παρακολούθησης με σκοπό την παρέμβαση πριν λάβει χώρα σωματική ή σοβαρή ψυχολογική βλάβη. Στα πλαίσια αυτά, εισηγούμαι την εκπόνηση Αστυνομικής Εγκυκλίου για την ενημέρωση του αστυνομικού προσωπικού με σαφείς οδηγίες για το χειρισμό υποθέσεων stalking. Η προτεινόμενη εγκύκλιος θα πρέπει να δίνει έμφαση στην προστασία και την ασφάλεια του θύματος και να παρέχει στους αστυνομικούς την κατάλληλη ενημέρωση, κατάρτιση και ευαισθητοποίηση ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζουν τους κινδύνους που αφορούν το θύμα και άλλα άτομα που σχετίζονται με αυτό (συμπεριλαμβανομένου του υπόπτου), με σκοπό τόσο την λήψη των κατάλληλων μέτρων για απομάκρυνση του κινδύνου όσο και την παρέμβαση για αποτροπή σωματικής ή σοβαρής ψυχικής βλάβης και περαιτέρω εγκληματικών ενεργειών.
49. Ειδικότερα, μια τέτοια εγκύκλιος θα μπορούσε να περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατευθυντήριες οδηγίες:

A. Εντοπισμός κινδύνου

Συλλογή πληροφοριών από διάφορες πηγές και όχι μόνο από το θύμα. Για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με την κάθε περίπτωση, οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί θα πρέπει να προσπαθούν να εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με:

- Την εκάστοτε συμπεριφορά παρενοχλητικής παρακολούθησης, π.χ. τη συχνότητά της και τη μορφή που λαμβάνει, την εξαπόλυση απειλών προς το θύμα ή άλλα

⁷ Julian Boon-Lorraine Sheridan eds (2002) Stalking and Psychosexual Obsession, Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment, Wiley: West Sussex, σελ.221

άτομα, τη φυσική παρουσία του ύποπτου σε χώρο όπου το θύμα συχνάζει ή διαμένει, την καταστροφή ή φθορά περιουσίας του θύματος ή άλλων προσώπων

- **Τον ύποπτο**, π.χ προηγούμενες του καταδίκες ή κατηγορίες για άλλες αξιόποινες πράξεις (ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλικά αδικήματα, κακοποίηση ζώων, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, επίθεση), ιστορικό χρήσης ναρκωτικών ουσιών ή αλκοολισμού, απειλές ή απόπειρες αυτοκτονίας, ιστορικό ψυχικών ασθενειών
- **Το θύμα**, π.χ. παράγοντες ευαλωτότητας (μεταναστευτική καταγωγή ή μέλος μειονότητας, αναπηρία, ψυχική ασθένεια, προηγούμενη θυματοποίηση από το ίδιο ή άλλο άτομο), αισθήματα φόβου και ανασφάλειας για τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων από τον ύποπτο, είτε εις βάρος τους είτε εις βάρος οικείων τους

B. Αξιολόγηση κινδύνου

Στο στάδιο αυτό θα πρέπει να εμπλέκονται και άλλες υπηρεσίες (π.χ. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Ιατρικές Υπηρεσίες) προκειμένου να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη ενημέρωση και αξιολόγηση του κινδύνου.

Τα μέλη της αστυνομίας θα πρέπει να συνεκτιμούν και τους κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν πρόσωπα του οικογενειακού, κοινωνικού ή εργασιακού περιβάλλοντος του θύματος, ως τρόπος άσκησης περαιτέρω πίεσης στο θύμα ή ως τρόπος εντοπισμού του θύματος.

Για σκοπούς αξιολόγησης του κινδύνου, θα ήταν χρήσιμη η δημιουργία μίας λίστας με συγκεκριμένα μοτίβα συμπεριφορών (checklist). Η αξιολόγηση του κινδύνου μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μια, από κοινού με το θύμα, διαμόρφωση ενός σχεδίου διαχείρισης του κινδύνου ούτως ώστε να αντιμετωπιστεί και η εκάστοτε παρενοχλητική συμπεριφορά και να αποτραπούν άλλες εγκληματικές πράξεις.

Γ. Διαχείριση κινδύνου

Όταν γίνει εντοπισμός ενός κινδύνου που σχετίζεται με παρενοχλητική παρακολούθηση, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για απομάκρυνση του κινδύνου αυτού και διαφύλαξη της ασφάλειας του θύματος ακόμα και αν το τελευταίο δεν επιθυμεί να προβεί σε γραπτή κατάθεση ή την αποσύρει. Τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να εστιάζουν τόσο στην συγκεκριμένη συμπεριφορά, όσο και στο δράστη αλλά κυρίως στο θύμα και να περιλαμβάνουν, ενδεικτικά, τις ακόλουθες ενέργειες:

- Άμεση πληροφόρηση στο θύμα των δικαιωμάτων και διαδικασιών σε χώρο που αυτό επιθυμεί, από αστυνομικό του ίδιου φύλου και παραπομπή του σε άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες για συναισθηματική, ψυχολογική και οικονομική στήριξη ακόμα και αν το θύμα δεν επιθυμεί να προβεί σε γραπτή καταγγελία
- Ο/η αστυνομικός θα πρέπει να επιδεικνύει τη δέουσα σοβαρότητα, ευαισθησία και εχεμύθεια και να καθοδηγεί το θύμα χωρίς όμως να του επιβάλλει πώς να ενεργήσει
- Δυνατότητα στο θύμα να επικοινωνήσει εκ νέου/σε άλλη χρονική με τον αστυνομικό ο οποίος θα πρέπει να του αφήνει στοιχεία επικοινωνίας
- Συχνή και σε τακτική επικοινωνία με το θύμα ακόμα και αν αυτό δεν έχει προβεί σε γραπτή καταγγελία για αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης λόγω εκφοβισμού
- Διερεύνηση της απόσυρσης γραπτής κατάθεσης για διασφάλιση ότι η απόσυρση δεν είναι αποτέλεσμα εξαναγκασμού
- Προσπάθεια για εντοπισμό του υπόπτου μέσω διαφόρων μεθόδων και πληροφοριών (όχι μόνο μέσω του θύματος)
- Παρουσία σε κάθε αστυνομικό σταθμό ενός ανεξάρτητου συμβούλου σε θέματα έμφυλης βίας
- Προσπάθεια για εντοπισμό και σύλληψη του υπόπτου
- Ακόμα και όταν δεν έχει καθοριστεί ή εντοπιστεί ο ύποπτος θα πρέπει να γίνεται αποτελεσματική διερεύνηση της καταγγελίας μέσω συλλογής πληροφοριών αλλά και διασφάλιση διακριτικής παρουσίας αστυνομικών, ενδεχομένως μελών της κοινοτικής αστυνόμευσης, σε χώρους όπου το θύμα διαμένει, εργάζεται ή κυκλοφορεί συχνά

- Συνεχής και συστηματική ανίχνευση ενδείξεων στη βάση καταγγελιών για άλλα ζητήματα (π.χ. κακοποίηση ζώου, οχληρία, επιθέσεις, φθορά ιδιοκτησίας)

50. Στα πλαίσια των διευρυμένων μου αρμοδιοτήτων ως Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποβάλλω την παρούσα Τοποθέτηση με τη συγκεκριμένη εισήγηση για έκδοση αστυνομικής εγκυκλίου με οδηγίες χειρισμού περιπτώσεων παρενοχλητικής παρακολούθησης, στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης και τον Αρχηγό της Αστυνομίας και τους καλώ σε διαβουλεύσεις στις **2 Ιουλίου 2015**, ώρα **11π.μ.**

Ελίζα Σαββίδου

Επίτροπος Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων